

Surrogat, surrogati og surrogatibarn

En surrogatmor er en kvinne som bærer frem barn for andre. Men hva skal barnet hete?

Et *surrogat* er en erstatning for noe annet. Ordet kommer fra det latinske *surrogare*, som betyr «å velge i stedet for en annen», men har en negativ klang i manges ører. I *Bokmålsordboka* er surrogat omtalt som en «(dårlig) erstatning» eller en erstatningsvare (1). Uttrykket har vært mest brukt om en billig vare når man ikke får tak i den ekte varen, slik som *kaffesurrogat* eller *tobakksurrogat* under den annen verdenskrig (2). Vi kjenner ordet godt også i medisinen, der vi snakker bl.a. om surrogatmål i betydningen indirekte mål for det utfall man egentlig ønsker å studere.

Surrogati – med i til slutt – betyr at man får barn ved hjelp av en surrogatmor (2). Det er et nyord i norsk. Språkrådet registrerte det først i 2010 (3). Suffikset *-i* går tilbake til latin og gresk *-ia*. De ordene som er dannet på denne måten, betegner særlig aktiviteter av forskjellige slag. Vi finner det i en rekke ordformer, f.eks. *diplomati*, *kirurgi*, *filosofi*, *strategi* – og nå også *surrogati* (4).

Ordet surrogati er registrert brukt nesten 5 900 ganger på snaut seks år i Retriever, en søketjeneste over norske aviser, tidsskrifter og andre medier. Fenomenet surrogati er altså mye diskutert, men i Norge synes det å være bred politisk enighet om at det ikke skal være lovlig her (5, 6).

Surrogatmor

Surrogatmor er et gammelt ord. Opprinnelig ble det brukt i forbindelse med barn som vokste opp i barnehjem. Man mente at det var best for barnet å ha en fast person å forholde seg til – en surrogatmor som tok seg særlig av det (7). I begynnelsen av 1980-årene fikk ordet en ny betydning. Nå dreide det seg om kvinner som bar frem andres barn (8–10), og første gang vi ser denne bruken er i 1983 da VG skrev om «det upassende navn «surrogatmødre» – som ikke er særlig godt ettersom de vitterlig er barnas mødre» (11).

Når vi bruker *surrogat* i forbindelse med *surrogatmor*, har ordet fått en utvidet betydning som vi har lånt fra det engelske *surrogate* (12). På engelsk har det en videre betydning enn det norske *surrogat*. Det kan også bety «stedfortreder», og brukes om en person som erstatter en annen (13). *Surrogate mother* brukes i betydningen «stedfortredende mor» (12). På dansk unngår man problemet ved å bruke ordet *rugemor* (14). Dette er også litt brukt på norsk (15).

Økende etterspørsel etter indiske surrogatmødre har ført til såkalt surrogat(i)turisme, som er blitt en milliard-industri i India. Foto: Reuters/Scanpix

Barnet

I debatten om surrogati brukes flere betegnelser på barnet. *Surrogatbarn* er mest utbredt, det gir over 1 400 treff i Retriever. Men enkelte reagerer på denne betegnelsen (12).

Et barn født av en surrogatmor er ikke et «stedfortredende barn» eller en «dårlig erstatning». Derfor er «surrogatbarn» uheldig, og Språkrådet fraråder å bruke det (12). De anbefaler heller betegnelsene *barn født ved surrogati*, *surrogatfødte barn* eller *surrogatibarn*. De to første er imidlertid lite brukt – de blir antakelig for lange og tungvinte. Jeg tror surrogatibarn kan ha en sjanse. Det er kort, rimelig lett å forstå og gir over 400 treff på Retriever.

Erlend Hem

erlend.hem@medisin.uio.no
Tidsskriftet

Erlend Hem (f. 1970) er dr.med., fagsjef i Klinikk psykisk helse og avhengighet, Oslo universitets-sykehus, og redaktør for Tidsskriftets språkspalte.

Litteratur

1. Surrogat. I: Bokmålsordboka og Nynorskordboka. www.nob-ordbok.uio.no/per/ordbok.cgi?OPP=surrogat [31.8.2015].

2. Surrogat. Aktuelt ord. Språkrådet 6.12.2010. www.sprakradet.no/Vi-og-vart/hva-skjer/Aktuelt-ord/Surrogat [31.8.2015].
3. Nyord – samleside. Språkrådet. www.sprakradet.no/Vi-og-vart/Publikasjoner/Spraaknytt/Nyord--samleside/ [31.8.2015].
4. Vinje F-E. Surrogati. Finn-Erik Vinjes blogg 30.5.2013. www.finnerikvinje.no/blog/?p=18204 [31.8.2015].
5. Førde KE. Surrogati. I: Store medisinske leksikon https://sml.snl.no/surrogati [31.8.2015].
6. Markestad T. Bør surrogati tillates? Tidsskr Nor Legeforen 2014; 134: 952–3.
7. Skard ÅG. Vanlige vansker med vanlige barn. Oslo: Tiden, 1965. www.nb.no/nbsok/nb/ed7bffc1cc00b4d41929453b4aeca37.nbdigital?lang=no [31.8.2015].
8. Guttu T, Wangensteen B, red. Nyord i norsk. Oslo: Kunnskapsforlaget, 2012: 331.
9. Surrogatmor eller surrogatmoder. I: Den danske ordbog. http://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=surrogatmoder [31.8.2015].
10. Surrogat. I: Svenska Akademiens Ordbok. http://g3.spraakdata.gu.se/saob/ [31.8.2015].
11. Gram N. Føder på bestilling. VG 27.1.1983: 17.
12. Surrogatbarn, surrogatibarn eller barn født ved surrogati? Aktuelt ord. Språkrådet 31.1.2013. www.sprakradet.no/Vi-og-vart/hva-skjer/Aktuelt-ord/Surrogatbarn-surrogatibarn-eller-barn-fodt-ved-surrogati [31.8.2015].
13. Surrogate. I: Stor engelsk-norsk. www.ordnett.no/search?search=surrogate+&lang=en [31.8.2015].
14. Rugemor eller rugemoder. I: Den danske ordbog. http://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=rugemor&tab=for [31.8.2015].
15. Richards L. – Jeg var rugemor fire ganger. Aftenposten 22.3.1989: 28.